

9e JAARGANG

NUMMER 3

MAART 1973

DAAD
EN
GEDACHTE

DAAD EN GEDACHTE
NUMMER 3
MAART 1973

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

1971
1972
1973

DAAD
EN
GEDACHTTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP.

van de zelfstandige organisatie
van de organisatie van de organisatie

DAAD EN GEDACHTE

**Orgaan gewijd
aan de problemen
van de zelfstandige
arbeidersstrijd**

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE
bijdragen

Red. en am.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-W.
Postgiro 307695

HOE VAN EEN ANTI-STAKINGSWET OOK WEL EEN ANTI-BEZETTINGSWET KAN WORDEN GEMAAKT

EIGENLIJK al sedert de dagen van het kabinet-Cals ligt er ergens op 't een of andere Haagse ministerie een Stakingswet in de ijskast. Het desbetreffende ontwerp, waarin de toenmalige minister Samkalden een werkzaam aandeel had, is door de vakbeweging nogal geprezen, niet in de laatste plaats omdat het eigenlijk alleen maar met door de vakbeweging georganiseerde stakingen rekening houdt. Dat komt er op neer, dat "wilde" stakingen, zo dit ontwerp ooit tot wet zou worden verheven, wettelijk ontoelaatbaar zijn. Dat verschilt, in theorie althans, niet zo heel veel van de huidige situatie, die nog altijd zo is, dat in feite iedere onderbreking van de arbeid als een wanprestatie in de zin van de wet op het arbeidscontract kan worden beschouwd. In de praktijk echter zal er wel degelijk een onderscheid bestaan. Doordat de wetgever aan de door vakbonden geproclameerde en geleide stakingen een zekere wettelijke status verleent, kan tegen de "wilde" staking beter worden opgetreden. Nu worden stakers slechts nu en dan wegens "wanprestatie" voor de rechter gesleept. Het is dermate duidelijk, dat de bestaande wetgeving op dit punt achterloopt bij een al bijna een eeuw bestaande praktijk, dat van de formeel gegeven mogelijkheden om tegen stakers op te treden zelden of nooit gebruik wordt gemaakt.

Met de invoering van het gereedliggende stakingswetje zou dat anders worden. Overheid en patroons zouden dan kunnen beweren, dat aan de officiële stakingen nu zoveel erkenning is geschonken, dat de onofficiële maar krachtig de kop moeten worden ingedrukt. In feite is het daar natuurlijk allemaal om begonnen. De patroons staan bepaald niet te dringen om een regeling, die officiële stakingen zou stimuleren. Ze hebben wél behoefte aan een wapen tegen "wilde" acties. Het zogenaamde stakingswetje - de wettelijke regeling van het formeel nog steeds niet in Nederland bestaande stakingsrecht - is dus in feite een anti-stakingswet.

Als de zaken er zo voor staan, zal men vragen, waarom heeft dan de parlementaire behandeling van het gereed liggende ontwerp nog maar altijd niet plaats gevonden? Waarom is de wet niet in snel tempo door de Staten-Generaal gejaagd? Het antwoord is, dat de gereedliggende wet van diverse zijden aan bijzonder veel kritiek heeft bloot gestaan, omdat het effect ervan ernstig wordt betwijfeld.

De nieuwe wet is weliswaar opgezet om de bestaande, bijzonder sterk achterlopende wetgeving in overeenstemming met de maatschappelijke werkelijkheid te brengen, maar het ontwerp dat gereed ligt loopt bij de werkelijkheid van nu al weer minstens zo achter, als de bestaande wetgeving, pak weg zo'n vijftig jaar geleden al bij de werkelijkheid van toen. Wat de samenstellers van het nieuwe wetje als werkstuk hebben afgeleverd zou mogelijk - helemaal zeker is zelfs dat niet eens - vóór de eerste wereldoorlog een moderne indruk hebben gemaakt. In de wereld van nu schiet het stakingswetje volledig tekort. Want in de wereld van nu zijn er oneindig veel meer "wilde" stakingen dan stakingen die door een vakbond worden ge-proclameerd.

Nu hebben de samenstellers van het wetsontwerp dat natuurlijk ook wel gezien. We zeiden het al, dat hun wet, onder de schijn van een regeling van het stakingsrecht, in feite niets anders is dan een aanval op de stakingsvrijheid. De critici van het ontwerp hebben daar in beginsel natuurlijk niets op tegen. Men moet ze vooral niet zien als de kampioenen van de zelfstandige arbeidersstrijd. Hun bezwaar tegen het wetsontwerp komt hierop neer, dat het als wapen stomp zal zijn; dat het wederom zó bij de feiten zal achterlopen, dat er in de praktijk opnieuw niets mee zal zijn te beginnen. Indien officiële stakingen erkend zijn en "wilde" stakingen niet, dan kan op grond van zo'n wettelijke situatie met succes tegen enkele wilde stakingen worden opgetreden. Maar als bijna alle stakingen "wild" zijn en slechts enkele officieel, dan staat men in de praktijk toch machteloos. Je kunt wel enkele ondeugende jongens bekeuren, die in het een of andere park het verbod om zich buiten de paden te begeven hebben overtreden. Maar als er op een gegeven moment opeens een demonstrerende menigte over het gras loopt zal geen agent zo gek zijn om zijn opschriftboekje voor de dag te halen. Dat is de moeilijkheid waarmee men zit.

De samenstellers van het gereedliggende stakingswetje zijn uitgegaan van een fictie, een van de vele ficties, die nu eenmaal onvermijdelijk zijn in de op uitbuiting en klasse-onderdrukking gebaseerde burgerlijke maatschappij. Die fictie is deze, dat de vakbeweging de arbeiders vertegenwoordigt; dat de arbeiders door de activiteiten van de vakbeweging aan hun trekken komen en dat wanneer bepaalde activiteiten van de vakbeweging via een wettelijke regeling zijn vastgelegd, aan de belangen van de arbeiders alle mogelijke "recht" is wedervaren. Zo is het niet, of liever gezegd: daar is zoveel van waar, dat het "recht" dat hun dan gedaan is, het "klasserecht" van de "klassetegenstander" is. De "wilde" stakingen zijn er niet voor niets en het probleem waarvoor de burgerlijke maatschappij zich daarmee gesteld ziet is in het kader van de burgerlijke maatschappij helemaal niet op te lossen. Daar ligt een van de voornaamste redenen, waarom het met de parlementaire behandeling van het bewuste wetsontwerp zo bijzonder slecht wil vlotten.

Maar al ligt dan het (anti)stakingswetje in de ijskast, er wordt af en toe wél aan gedokterd. Zó snel gaat de maatschappelijke ontwikkeling, dat het duidelijk is, dat het in zijn huidige vorm al helemaal niet meer aan de behoeften beantwoordt. Eén van degenen, die een poging heeft ondernomen om er wat aan te dokteren is prof. mr. B.S. Frenkel. In het "sociaal" maandblad "Arbeid" heeft hij er op gewezen, dat men - sedert het wetsontwerp werd samengesteld - in de maatschappij alweer met een nieuw verschijnsel te maken heeft gekregen, waarmee in het ontwerp helemaal geen rekening wordt gehouden: te weten het verschijnsel van de bedrijfsbezetting. "De wetgever", aldus prof. Frenkel, "kan aan dat fenomeen niet meer voorbij gaan."

"Bezetting opnemen in stakingsrecht", zo luidt het advies van prof. Frenkel en dat klinkt zo op het eerste gezicht en gehoor bijzonder radikaal. In wezen is het dat volstrekt niet. De omstandigheid, dat prof. Frenkel over een "nieuw fenomeen"

meen" spreekt, wijst er al op, dat hij niet de bedrijfsbezetting zonder meer op het oog heeft, maar een bepaalde "soort" van bedrijfsbezetting. De directe aanleiding tot zijn beschouwing in het bewuste maandblad, is de door de vakbeweging georganiseerde bedrijfsbezetting bij de ENKA in Breda in september j.l. Wij hebben er nog niet zo lang geleden in "Daad en Gedachte" al op gewezen, dat er aan die "officiële" bedrijfsbezetting een luchtje zat, dat zij vermoedelijk op touw werd gezet om een bedrijfsbezetting van onder op door de arbeiders zelf te voorkomen en dat zij door de directie van ENKA-GLANZSTOFF in Arnhem nu niet direct als een enorme bedreiging voor haar macht werd gezien. De beschouwing van prof. Frenkel lijkt wel expres te zijn geschreven - maar zo is het natuurlijk niet - om aan onze zienswijze kracht bij te zetten.

Over een bedrijfsbezetting door de arbeiders zélf denkt prof. Frenkel natuurlijk niet, wanneer hij van een wettelijke regeling der bedrijfsbezetting in het anti-stakingswetje spreekt. Hij wil een wettelijke status geven aan de van boven af door de vakbondsbureaucratie georganiseerde "bedrijfsbezetting". Ziedaar dan compleet de werkelijke situatie waarmee men in de moderne kapitalistische maatschappij te maken heeft: door vakbonden georganiseerde stakingen en door vakbonden georganiseerde bedrijfsbezettingen kunnen gerust wettelijk door de maatschappij erkend en geregeld worden. Daardoor wordt de samenleving in geen enkel opzicht bedreigd. Met zelfstandige strijd van de arbeiders, hetzij in de vorm van stakingen, hetzij in de vorm van bezettingen, is het natuurlijk volmaakt anders gesteld.

De regeling voor "officiële" bedrijfsbezettingen, die prof. Frenkel in het wetsontwerp wil onderbrengen loopt geheel parallel met de regeling voor "officiële" stakingen, waarin het wetsontwerp reeds voorziet. Met de "erkenning" van de ene soort wordt de andere soort eens te meer nadrukkelijk veroordeeld. Zeiden we in de aanhef van deze beschouwing reeds, dat het zogenaamde stakingswetje in werkelijkheid een tegen de stakingen (van de arbeiders zelf) gerichte wet is, indien prof. Frenkel zijn zin krijgt zal de wet bovendien nog nadrukkelijk tegen de (spontane) bedrijfsbezettingen (door de arbeiders zelf) gericht zijn.

Van de suggestie van prof. Frenkel geldt natuurlijk precies hetzelfde als wat er geldt van het wetsontwerp zoals het nu al zo lang gereed ligt: de moeilijkheden waarvoor de heersende orde zich gesteld ziet worden er niet in het minst door opgelost. Aan het voorbeeld van de Engelse (anti) stakingswetgeving - de Industrial Relations Act van de regering Heath (voorbereid door mrs. Barbara Castle van de Labourparty) - heeft men kunnen zien, hoe dat soort wetgeving tekort schiet en hoe strijdende arbeiders er altijd wel een passend antwoord op weten te vinden.

Volgens prof. Frenkel zouden, indien de wetgever zijn suggestie overneemt, in de toekomst "ontsporingen of uitbreidingen van acties" kunnen worden voorkomen. Ziedaar 't naieve geloof van de intellectuele vertegenwoordigers der burgerlijke maatschappij in de bezwerende kracht van juridische fetischen. Geachte professor, zouden wij hem willen toeroepen, vergeet het maar!

=====

V A N D E A D M I N I S T R A T I E

Velen hebben in de afgelopen twee maanden reeds hun bijdrage voor het jaar 1973 aan ons overgemaakt. Willen zij, die dat tot nu toe hebben verzuimd, alsnog even aan hun verplichting voldoen? Wij zullen hen zeer erkentelijk zijn.

=====

DE VERMOORDE ROSA LUXEMBURG OF :

JOSEPHINE VAN GASTEREN KAN

HET OOK NIET HELPEN

HET IS ZEKER, dat de lezing van de brieven, die Rosa Luxemburg aan haar geliefde, de Poolse revolutionaire socialist Leo Jochiges, aan haar vriendinnen Luise Kautsky en Sonja Liebknecht, aan vrienden als Hans Diefenbach, het echtpaar Wurm of aan haar Nederlandse vriendin Henriëtte Roland Holst heeft geschreven, een belangrijke bijdrage kan vormen tot een betere kennis van haar persoonlijkheid. Soms vormen zij ook een welkome aanvulling op datgene wat ons uit andere hoofde bekend is omtrent haar opvattingen. Even zeker echter is het, dat degene, die zich alléén maar op grond van die brieven een beeld tracht te vormen van haar persoonlijkheid, een volkomen vertékend beeld krijgt, waaruit Rosa Luxemburg, voor degenen die met haar figuur en betekenis vertrouwd zijn, nauwelijks te herkennen valt, voor hen die dat niet zijn, in het geheel niet.

Het bovenstaande is zo ongeveer de eerste gedachte die ons bekwam bij het zien van de voorstelling, die Josephine van Gasteren op het ogenblik uitbrengt van..... Ja van wát of van wie eigenlijk? Dat is juist de vraag waar het hier om gaat.

De Poolse Halina Slojewska heeft, niet onknap, een reeks van brieven van Rosa Luxemburg gebruikt om op basis daarvan een vrij lange monoloog samen te stellen, die in een simpel decor en met eenvoudige middelen - diaprojectie en muziek - geschikt zijn om over het voetlicht te worden gebracht. Zij schijnt dat zelf in Polen te hebben gedaan. Hier te lande heeft Josephine van Gasteren - god mag weten waardoor bewogen - dat voorbeeld nagevolgd. Het resultaat hebben we begin februari aanschouwd in het theater "De Brakke Grond" in Amsterdam. We zijn daar - om de lezer maar niet al te lang in het onzekere te laten - nog geschokter vandaan gekomen dan we bij voorbaat al hadden gevreesd.

Nadat Rosa Luxemburg op 15 januari 1919 door de Duitse kamarilla en met medeplichtigheid van de toenmalige in Berlijn zetelende sociaaldemocratische regering werd vermoord, hebben wij haar andermaal enige weken geleden zien vermoord door Josephine van Gasteren, ditmaal met de medeplichtigheid van het Instituut voor Sociale Geschiedenis en het Museum voor Perswetenschappen.

Het aandeel van het laatste instituut vinden wij minder vreemd dan het aandeel van het eerste. De pers heeft destijds - in januari 1919 bedoelen wij - bij de moord op Rosa Luxemburg een niet onbelangrijke rol gespeeld door gestage ophitsing en geschiedvervalsing. Waarom zou het persmuseum ditmaal niet eens samen met Josephine ten tonele verschijnen nu er - maar in ándere zin dan destijds - wederom een moord op Rosa Luxemburg gepleegd wordt? De medewerking van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis heeft ons wél verbaasd. Het is een instelling, die een uitstekende naam heeft te verliezen, niet wat betreft de leverantie van toneelrekwisieten, maar wél wat betreft exacte documentatie inzake de geschiedenis van de internationale arbeidersbeweging.

We komen hier nog op terug. We willen allereerst opmerken dat het door Josephine van Gasteren gesproken woord, voor zover wij dat tijdens de voorstelling uit het blote hoofd konden constateren, authentiek is. Het betrof hier inderdaad de tekst van letterlijk zo door Rosa geschreven brieven. We kenden ze praktisch allemaal. Er was praktisch geen enkel, of op zijn hoogst een heel enkel woord aan toegevoegd, met uitzondering dan van enkele verbindende zinnen hier en daar. Zelfs

al zouden, hetzij Josephine van Gasteren, hetzij Halina Slojewska, hetzij vertaalster Lisetta Stembor zich in dat opzicht méér vrijheden hebben veroorloofd, dan nog zouden wij daar in beginsel geen bezwaar tegen hebben gehad, vooropgesteld, dat die "dichterlijke" dan wel "toneeltechnische" vrijheden aan de persoonlijkheid van de te presenteren en uit te beelden figuur geen afbreuk zouden hebben gedaan. Dat laatste echter gebeurde bij deze presentatie naar onze smaak zeer beslist wel.

We schreven zopas reeds, dat we geschokt werden. Dat gebeurde al nog voor de eerste dia's op het scherm waren geprojecteerd en nog voor Josephine van Gasteren ten tonele was verschenen, bij lezing van het programma. Daarin toch wordt een poging ondernomen om in zéér kort bestek de persoon en de betekenis van Rosa Luxemburg te schetsen en wordt bovendien een klein aantal uitspraken van anderen over Rosa Luxemburg opgenomen, dat daartoe eveneens zou kunnen bijdragen. De idee is goed. Dat een dergelijke introductie in een theaterprogramma wat anders is dan een historische verhandeling beseffen wij. Maar dat zonder blikken of blozen een uitspraak van Hermann Weber wordt afgedrukt, waarin deze Rosa Luxemburg niets meer of minder dan "de voorloopster, ja de eigenlijke grondlegster" noemt van - en nu komt het - "het democratisch kommunisme, zoals dit zich vijftig jaar nadat ze vermoord werd duidelijk in Tsjechoslowakije (en niet alleen daar) manifesteert", dat achten we toch wel bijzonder kras.

Natuurlijk is noch Halina Slojewska, noch regisseur Leonard Frank, noch wie dan ook, verantwoordelijk voor de opvatting van Weber, die blijkbaar te weinig onderscheidingsvermogen heeft om het regiem van Dubcek te begrijpen als een democratische vorm van het staatskapitalisme, als het regiem van de door dat staatskapitalisme voortgebrachte nieuwe klasse van managers in onderscheid van het onder leiding van de partijbureaucratie staande staatskapitalisme, dat er aan voorafging en er weer op volgde. Blijkbaar heeft Weber ook te weinig kaas gegeten van datgene waar Rosa Luxemburg zich werkelijk voor inzette - de proletarische democratie van de zelfstandig optredende arbeidersklasse - om te beseffen, dat haar naam met de gebeurtenissen van 1968 in Tsjechoslowakije in geen enkel verband kan worden gebracht. Dat is zijn zaak uiteraard. Maar even zo goed wordt een dergelijke uitspraak maar kritiekloos overgenomen in zo'n programma. Door wie zouden we wel eens willen weten. Door Leonard Frank? Of door het Instituut voor Sociale Geschiedenis, dat wil zeggen door een van zijn ambtenaren? Hoe het zij, het is wél even om stil van te worden.

Nu zou dat, hoe erg ook op zichzelf, nog weer niet zo heel erg en onoverkomelijk zijn, indien het misverstand van Hermann Weber door de voorstelling gecorrigeerd zou worden. Helaas, het wordt er slechts door versterkt. Wanneer er ná de pauze in de voorstelling terloops ook aandacht wordt besteed aan Rosa Luxemburgs kritiek op Lenin, dan gebeurt dat op zo'n hoogst aanvechtbare manier, dat er van de wérkelijke inhoud van die kritiek geen sikkepit overkomt. Wie niets van Rosa weet en naar de tekst van Josephine van Gasteren luistert, die moet wel de opvatting krijgen, dat Rosa door dik en dun zoiets als de burgerlijke democratie verdedigd heeft, die ze integendeel juist altijd verbitterd heeft bestreden. Dat het wérkelijke conflict met de bolsjewiki niet over de burgerlijke democratie liep, maar over de proletarische, daar komt geen spatje van over. Het is in dat gedeelte der voorstelling, dat men van de tweede moord op Rosa Luxemburg getuige is, nadat haar al een voorstelling lang geweld is aangedaan.

Het geweld waarvan wij spreken bestaat natuurlijk hieruit, dat ook met behulp van de authentieke, maar uiterst eenzijdig geselecteerde persoonlijke brieven een hoogst eenzijdig beeld van Rosa Luxemburg gegeven wordt, zo eenzijdig dat het eigenlijk geen beeld van Rosa Luxemburg meer is. Zij kan niet worden losgemaakt van de strijd waarvoor zij zich volledig inzette en die strijdbare kant van haar leven

en de inhoud daarvan krijgt géén gestalte door haar wóórden over die politieke strijd te laten zeggen, woorden die aan haar brieven zijn ontleend. Want de strijd is - zeker bij Rosa Luxemburg - geen kwestie van woorden alleen. Héél haar fascinerende persoonlijkheid is gevormd door de strijd, het gevecht tegen bevoogding van de arbeiders door dogmatische betuttelaars. Daarvan zag men tijdens de voorstelling niets, niet in de laatste plaats doordat Josephine van Gasteren absoluut niet in staat bleek van die persoonlijkheid ook maar iets waar te maken.

Natuurlijk is dat allerm minst een verwijt aan Josephine van Gasteren. Zij kan dat tenslotte ook niet helpen. Wel is het zo, dat wij tijdens de voorstelling er voortdurend hinderlijk door werden gestoord. Op haar best was Josephine van Gasteren nog in die gedeelten, waar het accent gelegd wordt op de vrouw Rosa Luxemburg, al blijven wij het een groot bezwaar vinden, dat in deze voorstelling, de authentieke teksten ten spijt, de vrouw veel te veel van de strijdster wordt losgemaakt. Hoe het zij, de vrouw Josephine van Gasteren kan van de vrouw Rosa Luxemburg nog iets begrijpen, al is het wél zo, dat zij, door volslagen onbegrip, niet voor een strijdster op zichzelf, maar wel voor deze speciale, die zij niet verstaat door gebrek aan kennis van de strijd waarom het ging, de vrouw die zij uitbeeldt verandert in iets wat zij niet was. Bij Josephine ontstaat het beeld van een soort van politiek feministe, een soort van suffragette, een soort van dolle Mina van toen in de schoot van de Duitse sociaaldemocratie. En het tegendeel is waar. Misschien is het niet overdreven om te beweren, dat in die partij van oude wijven Rosa Luxemburg één van de weinige kerels is geweest.

Het feministische accent dat wij uit de acteertrant van Josephine van Gasteren zo duidelijk geproefd hebben - maar nogmaals: van Brutus niets dan goeds! - werd naar onze smaak nog door twee omstandigheden versterkt:

Ten eerste: de zin in het programma, dat "Rosa Luxemburg één van de eerste vrouwen is geweest die zich op volwassen wijze politiek heeft opgesteld" gevoegd bij een - naar onze mening - volkomen zinloze opmerking, dat "de persoon Rosa Luxemburg (vaak) wordt gevat binnen het karikaturale beeld dat we al gauw van een revolutionaire hebben: een ongevoelig, luidruchtig man-wijf en eigenlijk alleen maar zielig." Wie die "we" zijn zouden we wel eens willen weten. Wij in ieder geval niet. Wat de kleinburger, en misschien zeer in het bijzonder de Duitse kleinburger over vrouwen denkt, die zich met maatschappelijke problemen bezig houden, had, dunkt ons, gevoegelijk buiten beschouwing kunnen blijven, omdat niemand daaraan ook maar in enig opzicht een boodschap heeft. En van een karikaturaal beeld gesproken: juist de onwillekeurige accentuering van dát soort feminisme of antifeminisme, dát is nu juist naar onze overtuiging, waar het om Rosa Luxemburg gaat, karikaturaal.

De tweede factor, waardoor dat "leve-de-vrouwen-emanipatie"-element versterkt wordt, is de dia-projectie van levensgrote en zelfs méér dan levensgrote portretten van Angela Davis en Bernadette Devlin voor het eigenlijke begin van de voorstelling. Wat kan het verband met "Rosa", dat men blijkbaar leggen wil, anders zijn dan dit, dat men het publiek er op wil wijzen, dat er "tegenwoordig, hoera, toch meer vrouwen zijn, die ergens voor strijden"? Het is natuurlijk een waarheid als een koe, die we ook zonder die dia's wel geweten zouden hebben. Maar om een goed begrip van Rosa Luxemburg te krijgen is het uiterst belangrijk om goed te beseffen waarin nu juist háár strijd zich van die van Angela of Bernadette onderscheidt. De projectie op deze wijze, zo zonder meer, bij deze voorstelling en dit onderwerp, sterkt ons alleen maar in de overtuiging, dat al degenen die aan deze Rosa-voorstelling hebben meegewerkt, dat verschil niet beseffen en derhalve van de inhoud van de door Rosa gevoerde strijd geen sikkepit verstaan.

Eerlijk gezegd: we begrijpen niet goed waar de lieve Josephine van Gasteren zich aan heeft gewáágd. Heeft ze werkelijk gedacht, dat eerlijke, diep-menselijke bewondering voldoende was om zover in de ziel en de geest van Rosa Luxemburg door te dringen, dat ze wel op het toneel in haar huid zou kunnen kruipen? Als het waar is staat men verstomd over zoveel kinderlijke onnozelheid.

Al de tot dusver door ons opgesomde bezwaren tegen de voorstelling "Rosa" zinken echter in het niet vergeleken bij een aantal bezwaren van, laten we zeggen feitelijk historische aard. Natuurlijk vallen we er in beginsel niet over, dat bij een op deze wijze uit brieven samengestelde tekst, bepaalde "samentrekkingen" en "weglatingen" voorkomen. Dat is begrijpelijk. Ze kunnen nodig zijn om zo'n presentatie toneeltechnisch mogelijk te maken. Naar onze smaak zijn het er in de presentatie die wij gezien hebben echter te veel. En soms konden we de noodzaak ervan (om toneeltechnische redenen) ook totaal niet onderkennen. Waarom komen er bijvoorbeeld éérst brieffragmenten uit de dagen van de Russische revolutie van 1905, daarná fragmenten uit brieven, die rond het Amsterdamse congres van de 2e internationale van 1904 geschreven zijn? Waarom is het jaartal van een aan Henriëtte Roland Holst gerichte brief onjuist? Dat zijn enkele voorbeelden. Wij hebben het óók onjuist gevonden, dat het na de pauze net leek of Rosa's broer haar een bezoek bracht in een van de Duitse gevangenschappen waarin zij toen vertoefde, terwijl dat bezoek in werkelijkheid in Polen plaats vond, tijdens de revolutie van 1905. Met het feit, dat ná de pauze het decor een gevangeniscel verbeeldt, is men o.i. niet geëxcuseerd. Met een kleine (o.i. wél geoorloofde tekstingreep) had men het bewuste brieffragment als herinnering aan een vorige gevangenschap van tien jaar vroeger kunnen presenteren. Naar onze opvatting is juist bij een figuur als Rosa Luxemburg ál te veel afstand van de realiteit toch niet geoorloofd. Het zijn dit soort zonden tegen de historie, op grond waarvan wij ons over de medewerking van een strikt wetenschappelijk instituut als dat voor de beoefening der sociale geschiedenis hebben verwonderd.

De werkelijke gang van zaken bij haar gewelddadige dood komt natuurlijk na dat alles helemaal niet meer uit de doeken. Het uit de luidsprekers ratelende machinengeweevuur wekt de indruk, dat zij in een straatgevecht is gevallen. Het klinkt op een moment, dat zij midden in de een of andere zin is, alsof ze, sprekende op een barricade is gevallen. Erg theatraal allemaal. Erg misleidend bovendien.

Kortom: een bijzonder aan goede bedoelingen rijk geheel, dat door de factoren die wij opgesomd hebben bij voorbaat gedoemd was te mislukken. De kennelijke geestdrift waarmee Josephine van Gasteren zich in de zaak verdiept heeft, de duidelijke overgave, waarmee zij de "heldin" zoals zij die heeft gezien, gestalte poogt te geven, hebben dat geheel niet kunnen redden, misschien nog wel tot zijn mislukking bijgedragen. Wie hier ook gestalte kreeg: niet Rosa Luxemburg in ieder geval. Er was muziek van Eisler o.a. en - hoe kan het anders - de traditionele Internationale; wat belangwekkende afbeeldingen van straatgevechten en demonstraties in het Berlijn van de toenmalige tijd. Dat was het dan. Arme Rosa. En ook: arme Josephine!

=====

=====
"Van Beria tot Zjoekof", de sociaal-economische achtergronden van de déstalini-
satie; "Was de sociaal-democratie ooit socialistisch", een beschouwing over haar
wezen; "Over bolsjewisme en fascisme". Deze brochures zijn nog steeds verkrijgbaar.
Franco per post f. 1,75. Verkrijgbaar bij vooruitbetaling.
=====

DE STAKING BIJ DE BELGISCHE
BENZINEMAATSCHAPPIJEN

ER ZITTEN aan de jongste staking bij de Belgische benzinemaatschappijen, of beter gezegd - er moet hier wel scherp onderscheid worden gemaakt - de staking tegen de Belgische benzinepomphouders, wel een paar wonderlijke kanten. Hoe komt het, dat de Belgische staat, die toch op grond van een hele reeks van in België van kracht zijnde wetten zeer gemakkelijk had kunnen ingrijpen en die zonder enige extra volmacht zowel benzine als transportmogelijkheden had kunnen vorderen, geen vinger toch heeft uitgestoken om de van dag tot dag voor de honderduizenden automobilisten moeilijker wordende situatie het hoofd te bieden? Hoe komt het dat integendeel die Belgische staat, om moeilijkheden bij de depôts en de pompen te voorkomen, doodgemoedereerd de benzineverkoop in België maar verboden en stopgezet heeft, en daarmee feitelijk de helpende hand heeft geboden aan de stakers? Hoe komt het dat op een gegeven moment, toen het in de petroleumhaven van Wandre tot schermutselingen kwam, doordat een aantal stakers het vertrek van enige tankauto's uit een depôt van de SECA wilde beletten, de opgetrommelde Rijkswacht niet heeft ingegrepen, maar integendeel niet slechts werkloos heeft toegezien, doch al vrijwel terstond nadat de kloppartijen begonnen, weer is ingerukt en naar haar kazerne is teruggekeerd?

Het laatste feit is zeker niet normaal in België. De Rijkswacht is er berucht om, dat zij geen gelegenheid voorbij laat gaan om strijdende arbeiders neer te knuppelen. Wie zich ook nog maar vaag herinnert wat voor tonelen zich destijds in de Kempen hebben afgespeeld toen de mijnwerkers in actie kwamen te Zwartberg en Waterschei, wie zich nog maar iets herinnert van de wilde schietpartijen in het eerstgenoemde gehucht en wie zich ook nog het optreden van de rijkswacht tijdens de staking van de Ford-arbeiders in Genk herinnert, die zal zich verbaasd afvragen wat wel de verborgen en geheimzinnige redenen van de zo angstvallig in acht genomen neutraliteit in de haven van Wandre is geweest.

Er is méér aan deze staking dat de aandacht trekt. Hoe komt het dat ze uitgerekend eindigde op het moment, dat het Belgische grootkapitaal er hinder van begon te ondervinden? Hoe komt het, dat van de al eerder optredende moeilijkheden bij kleine maatschappijen, hetzij in de petroleumsector, hetzij in de sector van de kleine, onafhankelijke transportondernemingen, niemand zich ook maar iets heeft aangetrokken?

Het antwoord op al deze vragen is helder en duidelijk gegeven door een petroleumarbeider in de haven van Wandre, die te kennen gaf: "Deze staking is van het begin tot het einde een staking van de vakbonden geweest, een staking die geproclameerd werd met de instemming van de regering en het grootkapitaal, een staking die volstrekt niet werd uitgeroepen in het belang van de arbeiders." Wij hebben de indruk, dat deze Belgische arbeider met deze woorden de spijker wel eens op de kop kon hebben geslagen.

In "Liaisons", een onregelmatig, in de Franse taal in België verschijnende publicatie, waarvan de uitgevers zich ten doel stellen informatie te verstrekken omtrent de arbeidersstrijd en interessante verschijnselen in het hedendaagse kapitalisme, werd aan de benzinestaking een korte beschouwing gewijd. Aan die beschouwing hebben wij grotendeels de feiten ontleend, die hierboven werden vermeld. In die beschouwing werd ook een poging ondernomen die feiten te verklaren.

De kameraden van "Liaisons" wijzen er op, dat men vooral niet moet vergeten dat de vakbeweging herhaaldelijk, tenminste bij die gelegenheden dat ze in het of-

fensief gaat, optreedt in het belang van de moderne sector van het kapitalisme en actie voert tegen achterlijke kapitalisten of achtergebleven sectoren van het kapitalistisch bedrijfsleven. Die bewering is volkomen juist. Wij hebben er ook in Nederland verscheidene voorbeelden van gehad. Een van de duidelijkste was ruim twintig jaar geleden het optreden van de ANAB tegen de - we zouden bijna zeggen: van een "feodale" mentaliteit vervulde - directeur van de Groninger zuivelfabriek "De Ommelanden". Een ander voorbeeld - maar wat minder duidelijk, omdat in dat geval de dingen toch wel wat gecompliceerder in elkaar zitten - is de strijd van de Industriebond NVV tegen directeur Bood van Pelger n.v. in Emmen.

Wanneer er, zo zetten de kameraden van "Liaisons" uiteen - maar wij geven hier hun standpunt met onze eigen woorden weer - in een bepaalde bedrijfstak achterlijke verhoudingen bestaan, dan geeft dat aanleiding tot wrijvingen in de kapitalistische maatschappij en bij dat soort wrijvingen zien we het kapitalistische staatsapparaat, dat geenszins de belangen van bepaalde kapitalisten dient, maar tot taak heeft de belangen te dienen van het kapitalisme, dat wil zeggen van de kapitalistische klasse in haar geheel, bijna nooit aan de zijde van de achterlijke of achtergebleven kapitalisten of kapitalistische ondernemingen staan. Integendeel, de staat voert onder zulke omstandigheden dikwijls genoeg strijd tegen dat soort bedrijven. De staat doet dat - zoals gezegd - omdat hij niet de bijzondere belangen van het kapitaal behartigt, maar de algemene.

Vanzelfsprekend laat de burgerlijke staat op het moment dat hij zich op een dergelijke wijze opstelt, geenszins blijken waarom het gaat. De burgerlijke staat heeft nog nooit gezegd of toegegeven, dat hij de algemene belangen van het kapitaal dient. De staat houdt de fictie in stand, dat hij de belangen dient van het algemeen, wat in een klassenmaatschappij natuurlijk een volkomen onzinnige en belachelijke bewering is. Maar de burgerlijke fictie van de klassenharmonie en de afwezigheid van klassentegenstellingen, die iedereen die ogen heeft kan waarnemen, moet tot elke prijs in stand worden gehouden.

Achterlijke verhoudingen op bedrijfseconomisch gebied gaan in het kapitalisme veelal hand in hand met achterlijke sociale toestanden. De voortdurende verbetering van lonen en arbeidsvoorwaarden is bij een goed geleid, modern kapitalistisch bedrijf een middel tot verhoging van de productiviteit en een beter rendement. Bij een bedrijf met een andere, achterlijke, situatie, is het anders gesteld. De winstmarges zijn er klein; als gevolg van een te geringe accumulatie zijn de technische mogelijkheden tot een vergroting van de uitbuitingsgraad gering. Dat verklaart juist hun achtergebleven sociale verhoudingen en hun "reactionair" personeelsbeleid. De vakbeweging, als kampioen van het moderne en "sociale" kapitalisme, bindt tegen die toestanden juist de strijd aan. In een dergelijke situatie is derhalve de vakbeweging, zelfs als is ze dan schijnbaar in het offensief tegen 't kapitaal, in werkelijkheid tóch de bondgenoot, zij het dan de bondgenoot van het kapitaal in zijn totaliteit en niet van die ergernis en aanstoot gevende patroons.

Zo is het geweest bij de actie tegen de pomphouders. Slechts op het eerste gezicht en voor wie niet verder keek dan zijn neus lang is, was het een strijd voor de arbeidersbelangen. Dacht er iemand serieus, dat de vakbonden daaraan iets was gelegen? Toen er sprake was van een "akkoord" werd de inhoud daarvan aan het oordeel van de stakers onderworpen. Zeventig procent daarvan verklaarde zich niet bereid op de daarin vermelde voorwaarden de arbeid te hervatten. Dus werd de strijd voortgezet en het had er de schijn van of de bonzen zich héél democratisch aan het oordeel van de leden onderwierpen. Maar dat was echt niet meer dan schijn. Twee dagen later, toen de benzinstaking onaangename gevolgen begon te krijgen voor de grote ondernemingen in de productiesector, toen werd de strijd

als bij toverslag gestaakt. Maar toen werd hij van boven af opgeheven, bij decreet van de bestuurders en toen werden de leden niet geraadpleegd. Als het niet om de belangen van bepaalde ondernemers, maar om de belangen van het ondernemerdom te doen is, is het met de democratische schijn en met de strijdvaardigheid van de vakbeweging snel gedaan.

=====

E E N G R A P P I G E H I S T O R I E M E T
E E N E R N S T I G E W A A R S C H U W I N G

IN HET Engelse industriestadje Craghead in het graafschap Durham richtte een aantal maanden geleden een zekere Derek Russel, samen met een compagnon, een nieuwe fabriek op. De zaak zag er veelbelovend uit. Russel en Co. hadden zich verzekerd van de fabricagerechten van twee nogal sensationele vindingen, waarvan men op zijn vingers na kon tellen, dat er veel belangstelling voor zou bestaan. Het betrof een nieuw soort scheepsluik en voorts een geheel nieuw type vorkheftruck, die het mogelijk maakte, dat één man, geheel op zijn eentje een groot containerschip binnen het uur zou kunnen laden of lossen. Men behoeft zich de huidige ontwikkeling in het vrachtvervoer maar te realiseren, om te beseffen, dat er wel vraag naar was. Russel & Co. mochten zich dan ook verheugen in een welgevulde orderportefeuille. De Britse Nationale Vrachtonderneming was geïnteresseerd en de beide compagnons kregen heel wat bestellingen uit de Duitse Bondsrepubliek.

De beide compagnons begonnen met een slechts bescheiden kapitaaltje. Met behulp daarvan zetten ze in drie maanden tijd het bedrijf op. Ze rekenden er op, dat ze financiële hulp zouden krijgen van de gemeente en ook (en vooral) van de Raad voor Industrievestiging van kleine bedrijven in agrarische districten, de COSIRA, zoals de Engelse afkorting luidt. Maar toen puntje bij paaltje kwam, wees de gemeenteraad van Craghead financiële faciliteiten af. Toen de nieuwe firma te laat was met de aflossingen van de door de COSIRA verstrekte leningen, vroeg COSIRA het faillissement aan. Het bedrijf dreigde gelijkwideerd te worden.

Derek Russel was een pienter mannetje, dus niet op zijn achterhoofd gevallen. Hij riep zijn personeel bij elkaar, dertig man in totaal en bijna allemaal ex-mijnwerkers, die door de technische ontwikkeling in de mijnindustrie zonder werk waren geraakt en zonder werk waren gebleven tot ze bij Russell konden komen. "De werkgelegenheid wordt bedreigd", zei Russell tot z'n personeelsleden. "Waarom zouden we - in het belang van de werkgelegenheid en om het 'recht op arbeid' te verdedigen - niet overgaan tot een bedrijfsbezetting?" Zo kwam het bij Russell & Co tot een "bedrijfsbezetting" onder leiding van Russell & Co. Het eerste wat men vervolgens deed was - want loon uitbetalen kon het failliete bedrijf natuurlijk niet meer - een beroep doen op de sociale instanties. Maar het arbeidsbureau zei: "omdat die kerels bij een 'bedrijfsbezetting' betrokken zijn, zijn ze niet te bemiddelen, want ze kunnen geen ander werk aannemen en wie niet bereid is ander werk te accepteren, die valt buiten de sociale wetten en die kan niet ondersteund worden". Toen was Russell & Co. opnieuw in last.

Gelukkig kwam er hulp opdagen. Er waren mensen en instanties genoeg, die zich voor dit geval (en voor de werkgelegenheid) interesseerden. Allereerst werd er hulp aangeboden door.... juist u raadt het al lezer: het Shop Stewards Comité

van de Upper Clyde Shipyards, u weet wel dat comité, dat ook zo hard voor "het recht op arbeid" had gevochten. En het shopstewardscomité van de U.C.S. dat wilde in de praktijk zeggen, dat Jimmy Airlie interesse toonde, waarschijnlijk omdat hij met zijn fijne bolsjewistische neus onmiddellijk weer voor de verkiezingen best te gebruiken populariteit rook. Maar niet alleen Jimmy Airlie kwam er op af, maar ook allerlei andere lieden van "de linkervleugel van de arbeidersbeweging", die meestal met hun kont nog niet naar autonome arbeidersacties en échte bedrijfsbezetting van onderop kijken, omdat ze die te "revolutionair" vinden. Het in de streek woonachtige parlamentslid David Watkins (parlamentslid voor de Labourparty natuurlijk) verklaarde, dat hij bijzonder onder de indruk was van "de geest die het personeel vervulde". Blijkbaar had die David Watkins deksels goed in de gaten, dat deze bedrijfsbezetting onder aanvoering van meneer de patroon zelf volstrekt geen "revolutionair" karakter droeg en dat het enige "revolutionaire" dat er in het hele bedrijfje was te vinden, de revolutionaire vorkheftruck was, die men er vervaardigde.

Wat men vervolgens waar kon nemen was dit: al dat soort van lieden, dat altijd maar de mond vol heeft van "arbeiders-controle" - omdat bij "arbeiders-controle" het kapitalistisch karakter der productie niet wordt aangetast - en zich altijd onverschillig toont van iedere actie, waarbij de arbeiders werkelijk zelf optreden en dientengevolge de kapitalistische orde aantasten ook dan wanneer dat niet hun bedoeling is, al dat soort lieden, zeggen we, kwam op deze zogenaamde bedrijfsbezetting af als muggen op de kaars. Het recht op arbeid, dat wil zeggen het recht op een voortdoring van de uitbuiting, dat is iets naar hun hand en hun hart. En vooral natuurlijk als de patroon dan ook nog zelf de leiding heeft. Dan is er helemaal geen vuiltje aan de lucht.

Houdt dit alles niet een duidelijke waarschuwing in? De waarschuwing, hoe het met dergelijke "work-ins" en met dat soort lieden van de "linkervleugel", die zelfactiviteit van de arbeiders haten als de pest gesteld is? Destijds hebben wij ons over de "work-in" op de Schotse scheepswerven en over de houding van Jimmy Airlie en Jimmy Reid bijzonder kritisch uitgelaten. Onze lezers zullen zich ongetwijfeld herinneren hoe deze lieden voor de zelfstandig optredende bezetters van de Plessey-fabrieken in Alexandria geen enkele sympathie aan de dag legden en iedere vorm van solidariteit weigerden. Maar nu het om de "bedrijfsbezetting", of liever - want van een bezetting is natuurlijk geen sprake - om de "work-in" onder leiding van meneer de patroon "himsel" gaat, zijn ze er als de kippen bij, net als de helden van de "Labour-party".

Tsjonge, tsjonge, wat heeft directeur Bood van Pelger het goedbeschouwd toch stom aangepakt. Inplaats van zich tegen de sociale eisen van Platje en de bond te keren had hij onder zijn leiding een "bedrijfsbezetting" of "work-in" moeten organiseren. Dan was de victorie van Emmen begonnen inplaats van in Breda en dan had ome Joop den Uyl zélf bij minister Nelissen voor financiële hulp gepleit. Maar ja, misschien beleven we zo iets nog eens een keer. In Engeland heeft het voorbeeld van de "work-ins" onder leiding van de directeur al navolging gevonden. De Britse burgerpers - hoe bestaat het - heeft er veel waardering voor. Misschien is het iets voor jonkheer Sikkinghe als er bij Werkspoor weer eens een afdeling rollend materiaal bedreigd wordt. Meneer Mijnikman, met zijn schuldgevoelens ten opzichte van het Werkspoorpersoneel, zal graag de gelegenheid aangrijpen om zich radicaal voor te doen.

Wellicht zouden de industriebonden terugschrikken voor een herhaling van de ENKA-affaire. Maar als directeur Craayenhof zélf zo'n "work-in" zou willen leiden? God, wat een idee zeg! Je moet er maar opkomen.

=====

T O T N U T O E V E R L O O P T A L L E S N O G
V O L G E N S H E T D R A A I B O E K .

DRIE JAAR geleden ongeveer zal het zijn, dat wij in "Daad en Gedachte" uiteengezet hebben, waarom de vakbeweging het kapitaal géén slechtere dienst bewijzen kon, dan het kapitaal te goede diensten te bewijzen. De vakbeweging, aldus ons standpunt, is een instituut van de kapitalistische maatschappij. Zij is de verkoopcentrale van de waar arbeidskracht en bij het vervullen van haar taak - die er op neerkomt, dat zij de kapitalistische loonwet helpt verwezenlijken - zorgt zij tegelijkertijd voor de handhaving van de sociale vrede. Maar dat alles is gebonden aan voorwaarden, die niet straffeloos veronachtzaamd kunnen worden. DE vakbeweging kán alleen maar als partner aan de onderhandelingstafel verschijnen, wanneer zij er althans met enige schijn van recht aanspraak op kan maken, de arbeidende klasse te vertegenwoordigen, wanneer de zich binnen haar gelederen voordoende tegenstelling tussen bestuurders en bestuurden niet zodanige vormen aanneemt, dat de schijn al te duidelijk als schijn ontmaskerd wordt. Dat heeft de merkwaardige konsekwentie, dat de vakbeweging, om met succes in het belang van de sociale vrede werkzaam te kunnen zijn, het krampachtig moet doen voorkomen alsof zij de exponent is van de sociale strijd. Waar zij voortdurend op bedacht moet zijn, dat is het zo goed mogelijk handhaven van de vakbondsmythe: de mythe als zou zij de belangen van de arbeiders verdedigen, inplaats van die van het kapitaal.

De mythe heeft, dat valt niet tegen te spreken, een bijzonder taai leven. En niettemin moet zij van tijd tot tijd worden opgepoetst. Dat oppoetsen verandert natuurlijk niets aan het wezenlijk karakter van het instituut, maar wanneer het achterwege zou blijven, zou de tegenstelling tussen vakbondsleden en vakbondsleiding een dusdanige scherpte aannemen, dat het functioneren van de vakbeweging in de kapitalistische maatschappij ernstig zou worden belemmerd. Géén groter gevaar is er voor de bestaande orde dan dit, dat de vakbeweging haar greep op de aangesloten arbeiders zou verliezen. Hoe nauwer de samenwerking tussen vakbonden en ondernemerdom, des te dringender de noodzaak voor diezelfde bonden om zich af en toe zo radicaal mogelijk tegen datzelfde ondernemerdom op te stellen.

Wij hebben er, in overeenstemming met deze zienswijze, herhaaldelijk - en mogelijk wel eens tot vervelens toe - op gewezen, dat in de naaste toekomst spectaculaire acties van de vakbeweging hóógstwaarschijnlijk waren. Wij hebben er onmiddellijk aan toegevoegd, dat dergelijke spectaculaire acties het w e z e n van de moderne-, katholieke- of christelijke vakbeweging allerminst zouden aantasten, dat ze er integendeel juist uit voortvloeiden. Toen Mertens en Van Brussel van het NKV destijds een uiterst radicaal geluid lieten horen en daarbij openlijk erkenden, dat de vakbeweging in de kapitalistische maatschappij was geïntegreerd, toen hebben sommigen de verwachting uitgesproken, dat daarmee de vakbeweging aan een keerpunt was gekomen en dat de integratie langzaam ongedaan zou worden gemaakt. Onze opvatting was een tegenovergestelde. De integratie, zo zeiden wij, kán niet ongedaan worden gemaakt, zij is er altijd geweest en zij vloeit regelrecht voort uit functie en karakter van deze instelling. Wie sedertdien in het beleid van de vakbeweging een verandering heeft menen mogen te bespeuren, is volgens ons op het verkeerde spoor. Hij verwisselt het wezen van de vakbeweging met haar uiterlijke schijn.

De lezer zal, zo veronderstellen we, al lang begrepen hebben, dat het bovenstaande ons uit de pen is gevloeid naar aanleiding van het jongste optreden van de industriebonden, te weten de staking bij de hoogovens, de prikacties bij diver-

se metaal- en textielbedrijven in het land en alles wat daarmee samenhangt. Is dat optreden - zo hebben sommigen ons gevraagd - niet duidelijk in strijd met de karakteristiek, die jullie altijd van de vakbeweging hebben gegeven? Nee, zeggen wij, het is er niet mee in strijd, het is er juist een duidelijke bevestiging van.

Het jongste optreden van de industriebonden der twee grootste vakcentrales was, bij wijze van spreken dan, zowat nauwkeurig te voorspellen. Om dat in te zien moet men zich even precies realiseren in welke positie zij zich bij de aanvang van dit jaar bevonden.

Precies een jaar geleden, tegen het tijdstip dat in 1972 de c.a.o.-metaal afliep, betrok Arie Groenevelt van de Industriebond NVV een radicale stelling. Hij wekte de indruk, dat zijn organisatie geen duimbreed voor de patroons zou wijken. En in de ledenvergaderingen overal in het land bereidde men er zich op voor, dat in het uiterste geval het scherpe wapen van de staking zou worden gehanteerd. De weken verstreken, de bond deed niets. Aan de basis werden de arbeiders ongeduldig. Onder druk van de leden tenslotte kondigde de leiding enkele prikacties af. De patroons reageerden onmiddellijk, nog eer het zover was, met een kort geding. De Amsterdamse rechtbankpresident mr. U.T. Stheeman, wees zijn bekende vonnis. De industriebond liet het afweten, nauwkeuriger gezegd: m o e s t het laten afweten. Maar wat de bond niet (meer) kon, dat deden de arbeiders. Een razendsnel om zich heen grijpende wilde actie dwong de ondernemers tot concessies. Toen enige tijd later in hoger beroep het door mr. Stheeman gewezen vonnis werd vernietigd, was de nieuwe c.a.o. inmiddels al lang een feit.

Het is niet de enige gebeurtenis, die in verband met het huidige conflict van betekenis is. Er is meer gebeurd in 1972. Er dreigde, door de radicale opstelling van Groenevelt, een breuk in het NVV. Ter Heide trad af als NVV-voorzitter. In het land schaarden zich de leden van de Industriebond achter het door Groenevelt gevoerde beleid. Maar op het moment dat zulks gebeurde, was Groenevelt alweer van dat beleid afgeweken. Want zo goed als enerzijds steeds weer opnieuw de radicale schijn moet worden gerecht, zo goed moet anderzijds de wezenlijke functie van de vakbeweging niet uit het oog worden verloren. In de dagen van het conflict met Ter Heide, bewees Groenevelt door zijn praktijk, dat bij de Industriebond NVV de dingen ánders waren dan ze leken.

Aan dat conflict binnen het NVV was de bezetting van de ENKA in Breda voorafgegaan. Een bezetting, waarvan de ENKA-directie allerm minst ondersteboven was, al werd ze er wel door genoopt de voorgenomen bedrijfssluiting niet te laten doorgaan. Een bezetting, ook, die door de bonden vast in de hand gehouden werd en eigen acties van onderop doorkruiste. Desondanks: een bezetting waardoor aan de oude vakbondsmythe nieuwe glans werd bijgezet.

In de "Haagse Post" van 6 februari j.l. schilderden Frans Nypels en Martin Schouten een portret van de Industriebond NVV. Ze vertelden daarin, dat zeven jaar geleden de positie van de vakbeweging in het algemeen en die van de bonden waaruit later de Industriebond zou ontstaan, allerm minst florissant was. Ze deelden mee, hoe die positie destijds - d.w.z. omstreeks 1955 - door een arbeider gezien werd: "De bond is eigenlijk dood, er wordt teveel klaargemaakt, het wordt ons teveel in de schoot gelegd." De beide redacteuren van de "Haagse Post" vertelden verder, dat de vakbeweging genoodzaakt werd een antwoord te vinden op de klemmende vraag, waarom de doorstroming van leden zo groot was op dat moment. In het artikel vindt men de bevestiging van onze omschrijving. Sedert de tweede wereldoorlog was de samenwerking tussen de vakbeweging en het kapitaal voorbeeldig geweest. Zó voorbeeldig, dat zij gevaar begon op te leveren voor de vakbeweging en daarmee óók voor het kapitaal. Daar ligt de verklaring voor hetgeen na die tijd door bestuurders als Ies Baart, Herman Wallenburg, Stan Poppe jr. en de

huidige voorzitter van de Industriebond NVV werd ondernomen. Eind 1972 is de situatie een totaal andere. Groenevelt c.s. hebben het gevaar voor de bond voorlopig gekeerd. Maar mét de afwending van het gevaar is tevens een situatie geschapen, die van de vakbondsleiding de uiterste behoedzaamheid eist. Als de industriebonden - want voor die van het NKV geldt natuurlijk precies hetzelfde als wat van die van het NVV is gezegd - niet met de uiterste zorgvuldigheid voor de opgepoetste mythe waken, dan zal de vroegere bedreiging zich uiteraard onmiddellijk weer herhalen. En de vakbeweging kan het zich niet permitteren - dat brengt haar positie nu eenmaal mee - dat de dingen opnieuw uit de hand lopen.

Tegen deze achtergrond worden veel dingen duidelijk. De Industriebonden konden het zich - juist naalles wat er vorig jaar gebeurd is - niet meer permitteren hetzelfde toneelstuk van vorig jaar op te voeren. Wie de televisie-uitzending gezien heeft, die "Brandpunt" vóór het begin van de jongste acties aan de situatie wijdde, die zal als wij de sfeer geproefd hebben. De arbeiders gaven blijk van grote strijdbaarheid. De bonden moesten wel. Ze kónden eenvoudig het risico niet nemen. Als ze zich niet radicaal zouden hebben opgesteld, zou de kans op een herhaling van "wilde" acties, net als vorig jaar, buitengewoon groot zijn geweest. Als die waren uitgebroken, eer de vakbond acties zou hebben aangekondigd, zou er geen enkele rechter zijn geweest, die - gelijk mr. Stheeman vorig jaar - de vakbeweging nog zou hebben kunnen redden. Er zou zich een conflict tussen de bonden en hun leden hebben gemanifesteerd, zónder dat de vakbeweging zich achter een rechterlijk vonnis zou hebben kunnen verschuilen. Heel de net precies zo zorgvuldig opgepoetste vakbondsmythe zou daarmee weer een lelijke knauw hebben gekregen. Dat moest tot iedere prijs voorkomen worden. Want het zou best eens kunnen gebeuren, dat de dingen in zo'n geval veel verder uit de hand zouden lopen dan vorig jaar.

Er kwam nog iets anders bij. Na het vonnis in hoger beroep, waarmee het vonnis van Stheeman vorig jaar ongedaan werd gemaakt, was 't helemaal niet zo zeker meer, dát het toneelstuk van 1973 nog eens een keer herhaald zou kunnen worden. Gesteld dat de Industriebonden, net als vorig jaar, aarzelend alleen maar enkele prikacties zouden hebben aangekondigd en gesteld dat de ondernemers net als toen als de kippen een kort geding zouden hebben aangespannen. Wat dan? Er bestond een kans, dat er dan géén Stheeman-vonnis uit de bus zou zijn gekomen, omdat de rechter in dezelfde zin vonnis zou hebben gewezen als toen het Hof. Zeker is dat natuurlijk niet, maar men moest het overwegen. En Arie Groenevelt c.s. zijn er de mannen niet naar, om het n i e t te overwegen. Wat zou dat betekend hebben? De vakbonden zouden, nádat ze in het gelijk waren gesteld, in elk geval door hebben moeten zetten. De keuze was dus: net doen als vorig jaar en eventueel gered worden en voor het conflict met de leden staan, of wel in het gelijk gesteld worden en dus tóch gedwongen worden om door te zetten. Bij een dergelijke keuze lag het natuurlijk voor de hand, dat de Industriebonden maar meteen tot actie overgingen.

Dat er ook nu toch een kort geding is aangespannen, spreekt vanzelf. De ondernemers weten ook wel, dat het Hof vorig jaar de bonden uiteindelijk in het gelijk stelde, maar ze weten ook, dat daarmee de uitspraak van de rechter bepaald niet helemaal vaststaat. Het hangt er ook allemaal van af, hoe precies de motiveringen en de overwegingen van zo'n vonnis luiden. Er blijft een onzekere factor en proberen moet je het altijd.

Op het moment dat wij deze regels schrijven is het kort geding in Haarlem gevoerd, maar de uitspraak is er nog niet. Tot aan dat moment zal er waarschijnlijk weinig verandering in de situatie wezen. Pas ná de uitspraak zal er in de hele zaak duidelijker tekening komen. Eén ding echter staat nu al onomstotelijk vast. De hele actie - aldus het officiële orgaan van de Industriebond NVV, "WIK" - verloopt precies volgens het draaiboek van de vakbonden. Dáár is het voor die bon-

den ook allemaal om begonnen. Met die uitspraak wordt, nog voor de rechterlijke beslissing en nog voor er wat anders duidelijk is geworden, de opzet van de vakbeweging zo scherp belicht als het maar kan. Die opzet is: in hemelsnaam de boel in de hand houden. Géén beweging van de arbeiders zelf, van onder op.

=====

D U I D E L I J K A A N D E K A N T V A N D E D I R E C T I E

Naar aanleiding van de stakingsactie van de Nederlandse vakbonden bij het bedrijf van de hoogovens, is het ook tot een staking gekomen bij de met de hoogovenbedrijven gelieerde Duitse onderneming Hoesch in Dortmund. In tegenstelling tot Nederland was dáár de staking "wild". De Duitse vakbeweging was het er niet mee eens. Ze keerde zich féel tegen de actie. Wel was de vakbeweging, toen na het beëindigen daarvan voor acht arbeiders ontslag dreigde, omdat ze als de "belhams" werden beschouwd, bereid voor die acht in de bres te springen. De Hoesch-directie trok het ontslag in. Een woordvoerder van de Hoesch-directie deelde mee, dat aan het verzoek van de vakbond IG Metall was voldaan, omdat het hoofdbestuur van de vakbond zich duidelijk aan de zijde van de directie had geschaard. Ook verklaarde een hoofdbestuurslid van de vakbond op een bijeenkomst van het voltallige Hoesch-personeel er van uit te gaan, dat er zich bij het concern géén wilde stakingen meer zouden voordoen. Wanneer het personeel niet bereid zou zijn om zich hieraan te houden, aldus IG Metall, dan zijn er geen mogelijkheden meer om te bemiddelen en is de bond niet bereid om aan eventueel ontslagenen juridische bijstand te verlenen.

We ontlenen deze feiten aan een bericht in de Nieuwe Rotterdamse Courant van vrijdag 23 februari, afkomstig van zijn correspondent in Bonn. Een duidelijker blijk van wat een vakbond eigenlijk is en doet is moeilijk denkbaar.

=====

E E N O N O P V A L L E N D B E R I C H T J E

Nog niet zo lang geleden hebben de arbeiders van de Metaalwarenfabriek Tilburg een avond en een dag hun bedrijf bezet uit protest tegen reorganisatieplannen van de in Den Bosch wonende eigenaar. Het bedrijf zou gesloten moeten worden. Als gevolg van de bezetting is de beslissing twee maanden uitgesteld. Alternatieven zullen worden bestudeerd. Zoiets dus als de ENKA-historie, waaraan de Weekkrant voor de leden van de Industriebond vele pagina's gewijd heeft. De bezetting in Tilburg keurde WIK niet meer dan een berichtje van slechts enkele regels waardig. Maar tja, de bezetting in Tilburg was dan ook - al werd het er wijselijk niet bij gezegd - "wild". Het feit is tekenend.

=====

M E D E D E L I N G

De secretaris van het Fonds Internationale Solidariteit (F.I.S.) verzocht ons de volgende mededeling te plaatsen:

Het F.I.S. organiseert vrijdag 9 maart a.s. 's avonds 8 uur een OPENBARE vergadering in "DE BRAKKE GROND"? Nes 53 te Amsterdam,

over:

D U I T S E V E R V O L G I N G S M E T H O D E N

waarbij ook de affaire van de Baader/Meinhoff-groep ter sprake zal komen en ook in hoeverre de Duitse wetgeving (de zogeheten "Notstandsgezetze") reeds in toepassing wordt gebracht.

Voor steun aan het F.I.S. is de toegangsprijs gesteld op f 1.-.

Iedereen is van harte welkom!

Penningmeester van het F.I.S. is:

Geert de Groot,
W.H. Vliegenstraat 2,
DORDRECHT.
Postgironummer 482.400

Secretaris van het F.I.S. is:

Theo Harsman,
Kijkduinstraat 13,
AMSTERDAM - 1015.
Telefoon 020 - 180255.

(Het Fonds Internationale Solidariteit is verantwoording schuldig aan de huishoudelijke kongressen van de Federatie van Vrije Socialisten).

=====

A A N D E L E Z E R S V A N " D A A D E N G E D A C H T E "

De opmerkelijke lezer zal het al opgevallen zijn, dat dit nummer van "Daad en Gedachte" een andere letter heeft. We hebben namelijk heel diep in de buidel moeten tasten om een nieuwe schrijfmachine aan te schaffen. Aangezien bij deze machine de letters iets verder uit elkaar staan (hetgeen de leesbaarheid bevordert), doch alle copy reeds op de oude breedte was uitgetikt, zijn de marges aan de zijkanten iets smaller dan normaal. Wij vinden dat natuurlijk niet zo mooi en zullen bij de volgende nummers de copy bij de nieuwe machine aanpassen, zodat we dan weer de normale marges aan de zijkanten van de pagina's krijgen.

Wat echter minstens zo belangrijk is: de aanschaf van deze nieuwe machine heeft ons een groot deel van onze reserve gekost, een reserve, die nodig is om eventuele tegenslagen op te vangen. Zo kunnen we bijvoorbeeld plotseling voor het feit komen te staan, dat we een nieuwe stencilmachine moeten kopen.

Wilt u daaraan denken, wanneer u een financiële bijdrage aan ons overmaakt? Gezamenlijk moeten we er voor zorgen, dat "Daad en Gedachte" kan blijven verschijnen.

=====